

РОЛЬ НАТО ЯК ОБОРОННОГО СОЮЗУ В БЕЗПЕЦІ ЄВРОПИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена вивченню оборонної ролі НАТО у структурі безпеки Європи крізь з погляду на виклики та загрози останніх років.

Ключові слова: Організація Північноатлантичного Договору, НАТО, Альянс, Стратегічна концепція, безпека, витрати на оборону, військове вторгнення.

Abstract

The article is devoted to the study of NATO's defense role in the European security structure in the light of the challenges and threats of recent years.

Keywords: North Atlantic Treaty Organization, NATO, Alliance, Strategic Concept, security, defense spending, military invasion.

Вступ

У період після Другої Світової війни внаслідок зростання агресивних настроїв Радянського Союзу, європейські країни були вимушені вдатися до пошуку легітимних шляхів гарантування власної безпеки. Внаслідок аналізу наявних спроможностей та ресурсів, було зроблено висновок, що власних сил країн не вистачить для протистояння небезпеці. В результаті було створено союз «Організація Північноатлантичного Договору», до складу якого долучилися ряд країн Європи, а також Сполучені штати Америки та Канада. Актуальність дослідження зумовлена потребою визначення ролі Організації у формуванні безпеки Європи та в контексті загроз та викликів пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації в Україні.

Основна частина

Головною метою Організації Північноатлантичного Договору є захист свободи та безпеки своїх членів за допомогою політичних та військових засобів, що відповідають Статуту Організації об'єднаних націй. З моменту свого заснування Організація сумлінно працює над встановленням стабільного і довготривалого миру в Європі, керуючись демократичними цінностями, дотриманням прав людини та забезпеченням верховенства права.

З метою побудови системи колективної безпеки та запобігання виникнення загроз після Другої світової війни, у березні 1948 р. було закладено основу Організації Північноатлантичного Договору. Після оцінки наявних ресурсів членів організації: Бельгії, Великобританії, Люксембургу, Нідерландів та Франції, виявилось, що їх було недостатньо для ефективної боротьби з загрозами. Тому згодом до Організації долучилися США, Канада та ряд інших європейських держав. Варто зазначити, що після вступу держави-члени зберігають суверенітет та незалежність, а також отримують змогу консультуватися та долучатися до ухвалення рішень стосовно вирішення проблем.

Протягом кількох років після утворення організації було створено керівні органи Альянсу та розроблено чіткий та безвідмовний механізм взаємодії членів організації. Керівним органом виступає Північно атлантична рада, яка наглядає за політичним і військовим процесом, пов'язаним з питаннями безпеки Альянсу. Кожен учасник Організації відчуває себе в безпеці, оскільки структура Альянсу

забезпечує всебічні консультації та співробітництво між її членами у політичній, військовій, економічній, науковій та інших сферах.

З моменту заснування організації, НАТО використовувала виключно методи політичного та дипломатичного впливу. Однак на початку 90-х років минулого століття, коли війна у Югославії нависла серйозною загрозою миру в Європі, Альянс був вимушений змінити основні напрямки стратегії. НАТО втілила новий підхід у Стратегічній концепції 1991 року, що передбачає залучення політичних та військових засобів впливу з пріоритетом на співробітництво членів Альянсу. Крім цього, до Стратегічної концепції ще неодноразово вносили зміни, особливо після військових конфліктів між Боснією та Герцоговиною [1].

Згодом концепція переросла в Нову Стратегічну концепцію, однією з ключових характеристик якої була політика відкритих дверей для нових країн членів з метою подальшого поглиблення демократії в країнах [2]. Також механізм функціонування Альянсу був перевірений під час конфліктів в Афганістані, Сомалі та інших країнах.

Після розпаду Радянського Союзу в НАТО почали виникати інституційні та ідеологічні кризи. Кризи посилювалися внаслідок незаконної анексії Криму 2014 року та «гібридної» інтервенції РФ в східну Україну. Зважаючи на ці події, країни Європи почали збільшувати витрати на оборону. Зокрема країни сусіди найбільше збільшили витрати з ВВП, оскільки опинилися під вищим ступенем загрози ніж у інших країнах-членах Альянсу.

Військові дії біля кордонів НАТО показали, що організація не спроможна ефективно протидіяти гібридним військам. Відповідно ймовірність виникнення гібридних конфліктів у одній із країн-членів НАТО ставить під загрозу виконання 5 статті договору, що передбачає колективну безпеку і розглядає напад на країну-учасницю як напад на всіх інших. Вирішенням проблеми стало розробка механізму протидії гібридним військам, а саме створення спеціальних підрозділів Сил швидкого реагування. Задачею їх було визначення національної приналежності агресора, а потім запровадження стандартного механізму колективного захисту.

Після повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року, держави-члени Альянсу без зволікань задіяли оборонні плани НАТО, розгорнули підрозділи Сил швидкого реагування, а також перемістили близько 40 тисяч військових у східну частину Європи. При цьому були залучені військово-морські та повітряні сили, що перебувають під безпосереднім командуванням НАТО. Також були задіяні засоби протидії ймовірному негативному впливу РФ, а саме: підсилення кіберзахисту та опір кібератакам.

Впродовж короткого часу активізувалися механізми обміну інформацією між країнами членами Альянсу, що підвищило ступінь обізнаності про ситуацію та боротьбу з дезінформацією. Зокрема НАТО планує зміцнити позиції шляхом підсилення морських, авіаційних та піхотних сил, разом із підвищенням потенціалу захисту від кіберзагроз, а також більш ефективного використання космічних ресурсів, зокрема супутників [3].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що Альянс зараз як ніколи випробовується на міцність та здатність виконати свою головну ціль – забезпечення колективної оборони країн-членів та забезпечення стабільності в європейському регіоні.

Висновки

Отже, Альянс був створений з метою забезпечення миру та стабільності в Європі. Механізм функціонування Організації та стратегічні підходи були не раз випробувані під час конфліктів у Югославії, Боснії та Герцоговині, Афганістані, Сомалі та інших країнах.

Особливої актуальності дослідження НАТО як оборонного союзу в безпеці Європи набуло з моменту анексії Криму та повномасштабного вторгнення РФ в східну частину України. Відтоді НАТО максимально підвищила ступінь контролю над ситуацією та встановило високий рівень обороноздатності східних кордонів Альянсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іщенко Н. Як перестати стріляти: як НАТО зупинило війну в Боснії і Герцеговині. Українська правда. 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2020/08/5/7112853/> (дата звернення 06.05.2023).
2. Strengthening NATO and European Security. The White House. 1999. URL: <https://clintonwhitehouse5.archives.gov/WH/EOP/NSC/html/nsc-05.html> (date of application 06.05.2023).
3. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. Організація Північноатлантичного Договору. 2022. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm (дата звернення 06.05.2023).

Поліщук Володимир Леонідович – студент групи ІКН-216, факультет інтелектуальних інформаційних технологій та автоматизації, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: volodymyr8595@urk.net.

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

Polishchuk Volodymyr – student of Intelligent Information Technologies and Automation Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: volodymyr8595@urk.net.

Supervisor: **Kornienko Valerii** – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com.